

בעניני גזילה והשבת אבידה III - שיעור 404

- I. מי שמצא מכסה של בקבוק סודה ובתוך המכסה יש סימן שהוא זוכה להון רב ומצא זה בשמחת חבריו ובעל השמחה טען שהכיסוי שלו כיון שהוא משלם להסעודה והמוצא טען שהוא מצאו והוי כדבר של הפקר דעומד לזרוק והספק (caterer) טען שזה מקח טעות שאם הוא ידע מזה לא היה נותן לו ועוד מה יהיה אם המלצר (waiter) מצאו והוא עובד להספק (או שנמצא בבית פרטי ויש שם אורח אחד) ואבאר**
- II. מי שמצא כרטיס של lottery והכרטיס הוא הכרטיס הנצחון ובעל האבידה לא ידע מזה אפשר חשיב כדבר שאין בו סימן ודומה לנייר כסף ומסתברא הוא ידע שנפל מיניה ומיאש וכל שכן במקום שיש רוב עכו"ם במקום ההוא הרי אלו שלו**
- III. מי שמצא דגל של ארצות הברית צריך להגביה ובמקום שרובו ישראלים חייב להכריז ואם הוא דבר שאין בו סימן או שיש בו סימן במקום שרובו עכו"ם יתן למי שתובעו דחכם עיניו בראשו**
- IV. אבידה שאין בה סימן אם צריך להגביה עיין בשיטה מקובצת (ר"פ חלו מניחות) שהובא דעת הריטב"א שאפילו הביא המאבד עדים שהאבידה שלו אין נותנין לו דאתר יאוש הוי הפקר משמע שאינו צריך להגביה שמפסיד לבעלים דאיך יוכיח שהאבידה שלו כ"כ השו"ע (ר"ס - ט) אמנם יש לחקור בענין טביעת עין דהשו"ע (רס"ז - כ"ח) פסק שחייב להכריז וממילא צריך להגביה והרמ"א כתב דוקא במקום שמצויים תלמידי חכמים ולכן לכו"ע צריך להגביה (חידושי רע"א זף כ"ו) וכ"כ הגר"ז (הלכות מניחה ופיקדון) דיש בו דין לעשות לפנים משורת הדין ולכן יותר טוב אם הגביה שלא יניחנה**
- V. אבידה שהשיבה לפנים משורת הדין אין צריך ליתן מעשר (משפט האבידה רנ"ט - קכ"ד)**
- VI. לצלם מאמר א' או דף א' מספר פלוני אם יש בו איסור גזל**
- (א) טעמים לאסור הם ד' עיין בנודע ביהודה (ז' - כ"ד) (c) שכתב הוא משום זה נהנה וזה חסר וגם נראה שלא אמרו זה נהנה וזה לא חסר פטור אלא בדבר שאין דרך להקפיד אבל בזה דרך להקפיד אולם בעניני דברי תורה אפשר דזה הוי מידת סדום (ב) ויש אוסרים משום השגת גבול (חת"ס חו"מ ט"ט) וכתב דדמי למי שצידתו גרם קיבוץ הדגים (ואבאר) ובסוף דבריו כתב דאם הוא ספר חידושי תורה ופסקי הלכות שאסור ליטול שכר וליהנות מהם בעוה"ז אין בו משום השגת גבול דמה אני בחנם אף אתה בחנם (ג) ויש אוסרים משום דינא דמלכותא דינא (שו"ת בית יצחק ז' - ע"ה) דאפילו דמדון תורה אין לו זכיות מ"מ מדינא דמלכותא דינא יש לו זכיות אמנם דעת ספר התרומות (מ"ו - י"ח) דרק בדברים שיש שייכות להמדינה אומרים דדמ"ד כגון מס אבל דברים הנוגעים לאנשי המדינה אין אומרים דדמ"ד כנ"ד ואמנם דעת הרמב"ן דכל משפט צדק אמרינן דדמ"ד (ש"ך יו"ד קס"ה - ח) (ד) וי"א דהמחבר אינו מוכר כל הזכיות ויש לו הזכיות שלא לצלם או להעתיק ספרו ועיין בבא מציעא (ל"ד) דיכול למכור בהמתו אבל לא הצמר שעליו או ילדיו שעתידים לבוא אמנם יש סוברים שאין בעלות על חכמה בכלל וכפרט על תורתו**

(משנת זכיות היוצא דף י"ד) אמנם הבית יצחק (י"ד ע"ה) כתב שמוכר בעין יפה חוץ מזכות צילום והדפסה וכ"כ השואל ומשיב (ב - מ"ד) שיש ליוצר בעלות על יצירתו וכתב שלא רצה להתיר הדפסת ספר אלא אם תכליתו הוא רק להוספות וגרעונים

(ב) **אמנם עיין בשו"ת שבט הלוי** (ד - ר"ז) דבכל הנ"ל אינו אלא להעתיק או לצלם דבר שלם מ"מ לחזור ולהדפיס דף בודד ומכ"ש שאין מדפיס כלל להפיצו ברבים אלא לתלמידיו שקשה להם לקנות אדרבה מצוה יש בדבר ואע"פ שעי"ז נמנע הרווח מהמדפיס זה רק מניעת הרווחה ולא יורד כלל לאומנת חברו והעיקר בנ"ד שעושים רק עלים בודדים ולא בצורת ספר כלל וע"ע בפתחי חושן (דף פ"ז) דאין חילוק בין לתלמידיו או לרבים אחרים ודלא כהשבט הלוי אמנם לאיש פרטי אפשר להתיר וצ"ע

VII. להעתיק טייפ מדברי תורה עיין באג"מ (ד - מ - י"ט) דמי שעושה טייפ מד"ת אסור להעתיקו ועשה טייפ שלא ברשות בעליו הוא איסור גזל שהוא ענין שוה כסף וליכא משום מידת סדום להקפיד וצריך ליתן הרשה בפירוש ואם לאו אסור והמגיד שיעור יכול לומר שכל אלו שבאו לשמוע צריך שיבטיחו לו שלא יעשו טייפס מ"מ אם עושה טייפס לא שייך בזה איסור גזל ונראה לי דאף מי שכבר קנה הטייפ ועכשיו רוצה להעתיק עוד טייפ רק לעצמו ולא לאחרים ג"כ אסור ואפשר ג"כ אסור להעתיק פסקי הלכה למי שיש לו מכונת הקלטה תחת בגדו שלא ברשות (מעשה בהסאטמאר רבי ואבאר)

VIII. חיוב השבת אבידה למי שהוא אינו לפי כבודו

(א) **דהיינו אם היה זקן מכובד או תלמיד חכם** אומד דעתו אילו היה שלו אם היה מחזיר לעצמו כך חייב להחזיר של חברו ואם לאו פטור (ח"מ רס"ג - ה) וילפינן לה מדכתיב והתעלמת דפעמים שאתה מתעלם (ז"מ כ"ט - ל) ומ"מ דעת הרמב"ם שמחזיר האבידה לפנים משורת הדין (ח"מ רס"ג - ג) אמנם הרמ"א פסק כדעת הרא"ש דאסור לת"ח למחול על כבודו שזה ביזוי לכבוד התורה

(ב) **ת"ח הרואה את חברו טובע בים** אם הוי ההצלה דרך בזיון להמציל אז אינו מחויב להצילו כיון דילפינן הצלת גופו "מוהשבותו לו" דמטעם השבת אבידה הוא צריך להצילו (חכמות שלמה ח"מ תכ"ו - ה) ואפשר שהוא סבר כהרא"ש והרמ"א הנ"ל דאסור למחול על כבודו מ"מ קשה מאוד מהכלל דאם היה בנו שנטבע בודאי הצילו ולכן ה"ה באחרים וצריך למצוא אחר לטפל בהשבת האבידה אם אינו לפי כבודו אם אפשר (השבת אבידה דף קט"ז בשם רב משה) ועוד קשה מאוד מולא תעמוד על דם רעך

(ג) **אמנם עיין בשבת** (ק"ט:) דלא חרבה ירושלים אלא על שביזו תלמידי חכמים ואמר רב כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכותו ועיין בבא מציעא (פ"ד:) במעשה של רבי אלעזר ברבי שמעון שנענש על ששמע זלזול תלמיד חכם ושתק ועיין בבא מציעא (נ"ט) דהמלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים ואין לו חלק לעולם הבא דנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים וכתב התוספות (סוטה י:) שעון הלבנת פנים הוא מהעבירות שאמרו עליהם יהרג ואל יעבור שזהו בכלל רציחה ועיין בשו"ת הריב"ש (ר"כ) בשם הראב"ד שאף על פי שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול זהו דוקא בדבר שאין בו משום בזיון אבל על בזיונו אסור לו למחול כי תורת ה' בזה (ואפילו לסתם אנשים כשרים שבישראל אסור לבזותם) ומ"מ אחר כל זה צע"ג על פסק החכמת שלמה שהוא שלא כהלכתה